

ZAMANDAKİ PARÇALANMIŞLIK VE ÖYKÜ

(Deneme)

Yazan: TOPRAK IŞIK

Öyküde patlamadan bahsediliyor. Gerçekten de dergiler ve yayımlanan kitaplar son dönemde edebiyatın bu türüne adanmış kalemlerin sayısında artış olduğunu gösteriyor. Ama aynı artışı öykü okurlarının sayısında göremiyoruz. Bu doğal değil.

Modern yaşamın en önemli sorunlarından biri zamansızlık. Vaktinizin ve enerjinizin çoğunu karnınızı doyurmak için yaptığınız işe vermek zorundasınız. Patlamayı yaratan öykücülere bakılırsa hemen hepsinin yazıyı ikinci bir iş olarak yaptıkları görülür. Memurlar, doktorlar, mühendisler... Her akşam evine dönüp yemeğini yedikten sonra, kalemiyle ancak birkaç saat baş başa kalabilen insanlar... O birkaç saat de parçalanmaya karşı pek korunaksızdır. Telefon, televizyon, internet... Günümüz insanının, dışarıdan gelen müdahalelerden kurtulup üç beş saat de olsa tapınak sessizliğine kavuşması hiç kolay değil. Çalan telefonunuza kısaca yanıt verip kapattınız. Diyelim topu topu otuz saniyeniz gitti ama çalışmanız bölündü, konsantrasyonunuz bozuldu. Elektronik postalarınıza bakmak için internete girdiniz. Haberleri dinlemek için televizyonu açtınız. Teknolojinin önünüze koyduğu minicik düğmeler, on binlerce kilometrelik mesafedeki uyarıları bile taşır size ve zamanınız parça parça olur.

Roman yazmanın uzun bir yoğunlaşma süreci gerektirdiğini düşünmek mantıklı. Birinci sayfada yarattığınız kahramanınızı, iki yüz bilmem kaçınıcı sayfaya kadar yaşatacaksınız. Kahramanlarınıza bugün ayarladığınız randevunun sekreterlik sorumluluğu sayfalar sonra da size ait. Eserinize ektiğiniz tohumları aylarca sulayıp çapalamanız gerekirken, masanızdan her kalktığınızda, yani tarlanızı her terk ettiğinizde, araya kolayca başka yağmurlar başka rüzgârlar girer. Döndüğünüzde, giderken bıraktığınız güneşi bulamayabilirsiniz.

Öyküyü, romandan ayıran tek özellik değilse de en önemli özellik hacminin küçüklüğüdür. Bin sözcüğü, üç saate sıkıştırabilirsiniz. Doğru cümleleri bulduysanız yazdığınız bir öyküdür. İşte onu günümüzün parçalanmış zamanlı yazarları için cazip kılan, kısacık bir süre içine sıkıştırılabilir olmasıdır.

Peki ya okur?.. Okurun edebiyata ayırabileceği süre yazarinkinden de fazla parçalanmıştır. Her şeyden önce, yaşantısında edebiyata yer ayırmak için yazar kadar zorlamaz kendini. Çalan telefonunu açtığına, karşısına çıkan sesi otuz saniyede boğup elindeki kitaba dönmek konusunda daha az gayret gösterecektir. Takip ettiği dizinin televizyonda anonsunu duyduğunda, en sevdiği yazarın eserini kolayca bir kenara bırakabilir. Ortalama bir okurun edebiyata verdiği önem doğal olarak ortalama bir yazarinkinden çok daha azdır. Her mesaisinin bitiminde evine dönüp yemeğini yedikten sonra kitabının başına oturmasını bekleyemeyiz ondan. Daha doğrusu, biz bekleriz ama o bunu yapmaz. Belki işine gidip gelirken serviste okuyacak. Yirmi otuz dakika... Arkadaşlarının konuşmaları, motorun uğultusu, trafiğin gürültüsü ve aracın sarsıntısı izin verdiği ölçüde girebilecek satırların arasına. Sabrına güvenip iki aylık servis yolculuklarını Savaş ve Barış'a ayırdığını varsayalım ve bitirdiğinde fikrini soralım: "Çok fazla isim var; kimin kim olduğu hiç anlamadım." derse şaşırılmamalıdır. Aldığımız yanıtın nedeni, onun okuduğunu anlamaktan acizliği değil, şoförün servisi berbat kullanması da olabilir. Ya da geveze mi geveze bir iş arkadaşı... Savaşı idare ederken o taciz dolu parçalanmışlığa maruz kalsaydı belki Napolyon da Tolstoy'un kapısını çalar, hangi orduya kumanda ettiğini hatırlatmasını isterdi. Savaş ve Barış, serviste okumak için kötü bir seçimdir. Günümüzde öykünün, okurun zaman düzenine uygunluğu yazarinkine uygunluğundan da fazladır. Dikkatini edebiyata çevirebildiği kısacık sürede başlayıp biten bir ürün olarak çıkar karşısına öykü. İsimleri ya da kimin kime aşık olduğunu ezberlemek için strese girmeden sanattan tat alabilme şansı...

Madem öyle, neden öykü okurdan yeterli ilgiyi görmüyor? Yayınevlerinin ve okurların kafalarındaki önyargıların kırılması için gerekli zaman geçmedi de ondan. Sanat eserleri de diğer ürünler gibi insanlara pakete sarılarak sunuluyor. Hoşumuza gitmese de kabul etmek zorundayız: O paketin albenisi de önemli. Bunun günümüze özgü bir yozlaşma olduğunu da düşünmemeli.

Reklamın önemi son dönemlerde artmıştır ama varlığı çok eskilere dayanır. Şunu da anlamalı: Yazarının, belki iç dünyasının kutsal ürünü zannettiği eser, yayınevi sahibinin gözünde ticari maldır. Patron istediği kadar tüccar olmadığını söylesin, yaptığı iş ticarettir. Ayakta kalabiliyorsa ticaretin gereklerini yeterince yerine getirdiğindedir. Öykünün günümüz okurunun zaman düzenine uygunluğu, barındırdığı ticari değeri de arttırmıştır. Şimdi gönül şunu demek istiyor: Bu,

yayınevleri tarafından fark edildiğinde üzerlerindeki paket değiştirilecek ve öyküyle yazarların buluşmasına kalabalık okurlar da katılacaktır. Ve gönül Őu olasılığı da hiç düşünmek istemiyor: Önyargılar kırılmadığından öykü de Őiir gibi çok yazılıp az okunacak, yazarlar ellerindeki dosyalara umutsuzca yayınevi arayacaklar.

NOT : Toprak Işık'ın bugüne kadar çıkan kitapları :

1. Sırabaşı (Öykü)
2. Halat Gösterisi (Öykü)
3. Sıradana Övgü (Deneme)
4. Kız Ararken (Öykü)
5. Azgın Tekeler

www.toprakisik.com